

EMIEL BRAUN

Op 26 december a.s. zal het precies 100 jaar geleden zijn dat Emiel Braun benoemd werd tot Burgemeester van Gent.

Een goede gelegenheid, dachten wij, om deze populaire figuur eens te belichten. U raadt waarschijnlijk het vervolg: we gaan eens nagaan wat onze vertrouwde gids, Pierre Kluykens, daar destijds over schreef. Zoals gewoonlijk gebeurt dit met de toestemming van de familie Kluykens, waarvoor onze dank.

In zijn nota's over de Oorlog 14-18, waarin hij zorgvuldig, dag voor dag, de gebeurtenissen in die jaren te Gent voorgevallen opgetekend heeft, schrijft Marc Baertsoen, op nieuwjaarsdag 1915:

"Je porte ma carte chez le bourgmestre Braun, comme marque de sympathie et de gratitude pour les grands services qu'il a rendus et rend tous les jours à notre ville, occupée et rançonnée. Les réquisitions sont, en effet, journalières, et le bourgmestre, sans contrecarrer trop directement les exigences allemandes, parvient à nous éviter le pire en accordant autant que possible un oeuf pour un boeuf. C'est la politique la plus sage et la plus patriotique".

Duizende Gentenaren dachten toen hetzelfde van hun burgemeester, de gulhartige, joviale en behendige Emiel Braun, voor zijn stadsgenoten en voor het nageslacht als "Miele Zoetekoeke", de plaatselijke geschiedenis ingegaan; Reeds lang vóór het uitbreken van de eerste wereldoorlog, was hij, met de grootste onderscheiding, in zijn populariteitsexamen geslaagd; zijn realistisch optreden in oktober 1914, zijn bemoeiingen ten bate van de Gentse bevolking tijdens de bezetting, zijn afzetting als burgemeester, zijn aanhouding en deportatie door de Duitsers in maart 1918, zijn triomfantelijke terugkeer enkele dagen na de wapenstilstand, konden die populariteit enkel nog aanmerkelijk vergroten.

Populair als burgemeester te Gent! Die woorden schijnen wel bij eerste lectuur

een contradictio in terminis te bevatten, want het is geen gemakkelijke taak het vertrouwen en de sympathie van de overgrote meerderheid van de Gentse bevolking te winnen en gedurende jaren te bewaren, vooral niet wanneer men iets groots wil verwezenlijken, hetgeen nooit zonder krenking van of aanslag op bepaalde partikuliere rechten kan geschieden.

Braun had echter in zich een hoop kwaliteiten, rondom zich een flinke schaar medewerkers en aan zijn zijde... het geluk.

Daarmede kan men, in een tijdsbestek van een kwart eeuw, heel wat presteren.

De loopbaan van een burgemeester gaat men niet, als een waarzegster in een kristalbol gaan bekijken en ontleden, en toch is men geneigd Brauns carrière anders te gaan bestuderen dan deze van een Van Crombrugge, een de Kerchove de Denterghem of een Lippens en gaat men zich soms afvragen of de hoedanigheden van Emiel Braun voortvloeien uit de gelukkige gesternte waar onder hij geboren werd, dan wel of zijn gelukkige loopbaan niet grotendeels te danken is aan een stel voorname kwaliteiten.

Hij had alleszins het geluk een sympathiek voorkomen en een joviaal karakter te bezitten: dit zijn twee gaven die niet eenieder in de korf worden gelegd.

Met zijn welgevuld buikje, zijn verzorgd kapsel, zijn mooie baard, had hij flinke allure in zijn officieel burgemeesterspak.

Een gepanacheerde steek op het hoofd, een verzameling decoraties op de borst, de klassieke sjerp om de lenden, was hij, in die tijd van de Belle Epoque, voor jong en oud, arm en rijk de verpersoonlijking van het ideale burgemeesters-type.

Voeg aan dit statig en aangenaam voorkomen, een joviale, innemende blik, een

burgerlijke zelfvoldaanheid, een gemoedelijkheid van toon en van gebaar en U krijgt een Miele Zoetekoeke die zich perfect inschakelt in het familiealbum van onze grootvaders, die mannen met de gouden ketting op een stevig buikje! Er liepen veel mensen met mooie witte baarden en gouden horlogekettingen in de straten van Gent op het ogenblik dat Hippoliet Lippens bij de verkiezingen van 1895 de nederlaag leed, doch er liepen er niet veel die naast die fysische hoedanigheden of kenmerken, over hetzelfde wetenschappelijk, administratief en menselijk bagage beschikken als Emiel Braun. Voor eenmaal moest men, voor de opvolging van een burgemeester, in 1895 niet gaan grabbelen in de steeds goed voorziene voorraad advocaten en doctors in de rechten... Braun was voor de liberale partij, de Gentenaren in 't algemeen en de stad in het bijzonder, the right man om de burgemeesterssjerp aan te trekken.

Innovatie te Gent: de nieuwe burgemeester is geen geboren Gentenaar. Het is immers te Nijvel dat Emiel Braun, op 2 december 1849, als zoon van de directeur van de Normaalschool wordt geboren.

Hij is ook geen lid van het geslacht de Kerchove de Denterghem, dat gedurende een halve eeuw heer en meester was op het stadhuis; hij is niet eens van de adel en zal in het huwelijk treden met een meisje dat de zeer prozaïsche naam Maria Boterdaele draagt.

Met Hippoliet Lippens is niet enkel een machtige familie aan het einde van haar politieke loopbaan gekomen, met hen verdwijnt ook een tijdperk.

De burgerij van de jaren 1900 is minder fanatiek, minder sectair. Zij wil rijk, vrolijk, comfortabel leven, genieten van het leven, zij wil ook een stad die het aanschijn, het voorkomen van een grote, rijke stad zou vertonen.

Emiel Braun die sedert zijn jeugd, dezelfde dromen koestert, zal als de *deux ex machina*, op het gepaste ogenblik, dit levensideaal komen verpersoonlijken als eerste burger van de stad.

Zijn opvoeding, zijn studies, zijn eerste betrekking, hadden nochtans van hem een nuchtere, zakelijke man moeten maken; hij liep eerst, samen met zijn broeders Alexander en August school aan het gemeentecollege van Nijvel, vervolgens aan de Universiteit te Gent, waar hij, met veel brio, in 1873, zijn eindexamen van Ingenieur van Bruggen en Wegen wegkaapt, hetgeen hem zal toelaten, kort nadien in dienst te treden van de Belgische Spoorwegen en ingenieur van Wegen en Werken te Luik te worden.

Niets liet toen een politieke loopbaan veronderstellen, doch de Spoorwegen kunnen naar vele sporen en wegen leiden, ook naar de politiek.

Aanvankelijk brachten zij hem enkel naar Gent, waar zijn talent en zijn organisatiegeest de overheden onmiddellijk opvielen.

Het strekt ten andere Braun tot eer, als "vreemdeling" in onze stad door de Gentenaren te zijn opgemerkt geworden: in 1879 wordt hij door het stadsbestuur hoofdingenieur, bestuurder van de stadswerken benoemd.

Een kolfje naar zijn hand, want Braun heeft zich onmiddellijk ingeburgerd te Gent, intuïtief aangevoeld dat het "zijn" stad was, de stad waar iets te verwezenlijken, te presteren was.

Zijn eerste opdracht is de Terplatenbrug.

Als jong ingenieur maakt hij de plannen, voert ze uit: een tweede opdracht brengt hem de overtuiging dat er werkelijk iets gedaan wordt in die nijverige stad, aan dewelke de XIXe eeuw fortuin en rijkdom heeft gebracht maar die in haar koortsachtige activiteit, meer aan fabrieken dan aan stedschoon heeft gedacht.

Het slopen van de wijk Batavia, dat hem wordt toevertrouwd, verwekt dan ook zijn geestdrift; doch het was zijn derde opdracht die hem met hart en ziel aan de Gentse stede verbond: de uitvoering van het door burgemeester Lippens ontworpen en gewilde Plan Zollikofer.

Dat Lippens toen reeds zou hebben ingezien dat Braun zijn dauphin en opvolger had kunnen worden, durven wij sterk betwijfelen.

Braun is immers slechts twee jaren jonger dan Lippens, hetgeen elk idee van mogelijke kandidatuur voor de opvolging uitsluit, terwijl Hippoliet Lippens er anderzijds vast van overtuigd was dat hij zeker niet in de eerste jaren de plaat zou moeten poetsen.

Het was nochtans op zijn tussenkomst en aandringen dat Emiel Braun in 1891, zijn intrede doet in de politiek, langs het er zo onschuldig en petieterig uitzierend poortje van de Provinciale Raad.

Braun aanvaardde, niet om de eerste viool op het politiek podium te spelen, enkel maar omdat men hem had wijs gemaakt en hij inderdaad dacht hij in deze areopage als ingenieur en technicus, de belangen van de stad zou kunnen verdedigen.

De beten van de politiek zijn echter gevaarlijker dan deze van een razende hond.

Braun wenste zijn provinciaal mandaat niet te hernieuwen, maar hij stelde in 1895 zijn kandidatuur voor de Gemeenteraad, een betere wipplank voor al wie ambities koestert.

Hoe een dubbeltje rollen kan: Hippoliet Lippens werd niet herkozen en Emiel Braun, die voor het eerst optrad werd verkozen.

De ene viel door de mand, de andere haalde er een zegepalm uit.

Teoretisch had Emiel Braun, versbakken gemeenteraadslid, geen schijn van kans tegen de oudgedienden en uitredende schepenen, en toch viel de keus op deze nieuweling die op tweede Kerstdag 1895 burgemeester van Gent werd benoemd.

Een figuur als Emiel Braun kan men onmogelijk ruwweg uitbeitelen; er zit teveel geur en fleur en kleur, te veel sappigheid, goede luim en rondborstigheid in de man om hem zo maar uit te kappen uit een blok hout of marmer; wij hebben in onze vorige bijdrage getracht hem dan ook maar liever uit te schil-

deren, fysisch en moreel, zoals hij zich bij die talloze plechtigheden, die onafscheidelijk verbonden waren aan zijn persoon, karakter en legende, gedurende ruim een kwart eeuw heeft gedragen.

Zijn voorgangers waren, langs straten, pleinen en lanen, in een geslaagde urbanistische omsingelingsmaneuver, tot dicht bij het centrum van de stad ganderd, met het door Lippens gepatroneerde plan Zollikofer, tot aan de grens zelve van de oude Kuip.

Emiel Braun zou de eer en de vreugde te beurt vallen de kuip zelve te degageren en aan te passen aan de noden van een moderne stad, en meteen ook de historische monumenten in waarde te stellen. Menig burgemeester had hierbij het oude aan het moderne geofferd, het schone aan het nuttige. Met Braun kwam het esthetische de bovenhand. Het paste in zijn panachepolitiek: schoonheid en utilitarisme gingen hand in hand en schonken het stadscentrum, dat voortaan rechtstreeks met de vier windstreken en randgemeenten werd verbonden, een totaal nieuw aspect.

Om dit groots en majestueus plan dat het verleden in de toekomst zou inschakelen uit te werken beschikte Braun, kind der goden, over een betrekkelijk lange termijn: 18 jaren. Om zijn gewaagd en voor sommigen zelfs revolutionair opzet vast te hameren in het hoofd van de koppige Gentenaren, en in het brein van een conservatief aangelegde Administratie, beschikte burgemeester Zoetekoeke over een prima argument dat de Gentenaren recht naar het hart moest gaan: de Wereldtentoonstelling welke in 1913 in Gent zou plaats vinden. Gent zou de honderdduizenden bezoekers het beeld van een mooie en fiere stad bieden, waardig van haar verleden, zeker van haar toekomst. Welke Gentenaar ware onverschillig kunnen blijven voor dergelijk programma?

De Sint-Jansstraat, de Regnessenstraat, de Biezekapellestraat verdwenen om plaats te maken voor een ruim, openluchtig, evenwichtig Sint-Baafsplein, rechtstreeks verbonden met de Botermarkt, zelve verbonden langs de nieuwe Borluutstraat, met Steendam en Dampoort. De St. Niklaaskerk (op uitzondering na van de kant Klein Turkije) en het Belfort werden van hun korset hulsjes bevrijd en kwamen volledig tot hun recht.

Er rees een nieuwe, stenen klokketoren op het Belfort, de Lakenhalle werd hersteld en voltooid; de Achter-Sikkel bevrijd en gerestaureerd, werd een kunstpareltje. Werken werden uitgevoerd aan 's Gravensteen, herstellings- en verfraaiingswerken aan Gras- en Koornlei, Veerleplein, enz. Gent heeft in die jaren, onder het impuls van zijn dynamische burgemeester meer gedaan voor het behoud en de redding van zijn patrimonium, dan in de twee vorige eeuwen. Nog andere belangrijke werken werden in diezelfde periode uitgevoerd: de Baudeloostraat, de verbreding van de Posthoornstraat, de Verlorenbroodstraat, de Gebroeders Van de Veldestraat, het aanleggen van nieuwe wijken op de plaats van de verdwenen Dierentuin, aan Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem, het bouwen van talrijke nieuwe bruggen, het optrekken van de Ko-

ninklijke Nederlandse Schouwburg, de Post, het Museum voor Schone Kunsten, de inrichting van het Muziekconservatorium, enz. enz.

Gent, zonder al hetgeen Emiel Braun, in een kwart eeuw mocht verwezenlijken, zou een ander, gans verschillend Gent zijn, minder mooi, minder openluchtig en imposant, minder rijk ook aan schatten uit het verleden, die men wellicht had opgeofferd, onder het bedrieglijk voorwendsel dat er geen andere oplossing was.

In het begin van zijn majoraat, heeft Emiel Braun eens, op een vergadering van de Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde, woorden uitgesproken die elke Gentse burgemeester had moeten of zou moeten uitspreken, woorden die aantonen hoe innig hij de Gentse stede liefhad, en hoe zeer hij aanvoelde dat het schone en het historische voor een toeristische stad een onmetelijk kapitaal uitmaken. "Nous avons, zegde hij toen tot de leden, les mêmes aspirations. Nous voyons peut-être les choses sous des points de vue un peu différents. Vous autres, vous êtes les professionnels de l'archéologie; quant à moi, j'envisage l'archéologie peut-être à un point de vue plus utilitaire, mais je l'aime profondément aussi, quoique à ma façon. J'estime qu'à Gand, où les richesses et les trésors d'art et d'archéologie sont si nombreux, nous avons pour devoir de les mettre en relief et en valeur. Nous rendrons ainsi un immense service non seulement à ceux qui aiment l'archéologie pour elle-même, mais encore à ceux qui l'aiment pour ce qu'elle rapporte"!

Wijze woorden, gevoelige woorden van een esteet, realistische taal van een burgemeester. De sommen die in die jaren door de stad werden uitgegeven om het centrum te modernizeren en het cultureel patrimonium van de oude Kuip te revalorizeren, zijn ontegensprekelijk de beste belegging geweest die Gent sedert eeuwen heeft gedaan.

Op de vooravond van de Wereldtentoonstelling van 1913, mocht Emiel Braun zijn stad en monumenten inspecteren als een generaal zijn troepen.

Van 1895 tot 1913 had hij een groots oeuvre verwezenlijkt. Thans zou voor hem de dag van de triomf aanbreken, het plukken van de vruchten van jarenlange inspanning en doorzettingsvermogen.

Braun had jaren gewerkt opdat hij op die zonnige zaterdag 26 april 1913, op het perron van het nieuwe Sint-Pietersstation, de koning, de koninklijke familie en al hetgeen het land aan vooraanstaanden telde, met talloze buitenlandse personaliteiten, welkom zou mogen heten en ze vol fierheid zou mogen vergezellen door de straten van Gent, in de World's Fair, in de Floraliën.

Wij kijken naar een massa foto's van deze plechtige inhuldiging: het zijn de laatste vrolijke, sympathieke beelden van een tijd, van een Belle Epoque, waaraan, enkele maanden later, de oorlog brutaal een einde zal stellen.

Men kan zich nauwelijks indenken dat al die mensen, die op die foto's glim-

lachen en pronken in uniformen vol goud, witte vederpluimen, epauletten en decoraties, dra in de modder van de IJzer zullen geworpen worden: officieren kraaknet als in de beste operetten, de "garde civiek" die nogal burgerlijk en goedhartig groet, politieagenten met lange snorren; en dan ook, jong, slank, be-deesd, een reus, koning Albert met naast zich koningin Elisabeth in een extra-vagant toilet, de jonge prins Leopold, bleek en braafjes in zijn zwart kostuum, minister Cooreman, correct, statig en dan vooral, burgemeester Braun op zijn Paasbest, in een schitterend uniform. Hij glimlacht niet, hij is heel en al een glimlach, de verpersoonlijking van geluk, trots, jovialiteit, bonhomie, al door-heen in zijn blik, zijn wit haar, zijn mooie baard.

Een stralende Braun, anderhalve kop kleiner dan koning Albert, maar wel tweemaal zo dik.

De mensen juichen, roepen, de vlaggen wapperen, bolhoeden vliegen de lucht in, kinderen wuiven en werpen bloemen.

Triomf die dag, triomf alle dagen van deze fantastische wereldtentoonstelling!

4 Augustus 1914! Werklieden zijn nog aan 't afbreken en 't opruimen op de plaats van de W.T., wanneer ons land onverwachts in de oorlogsgruwel wordt gedompeld: het leger moet wijken voor de overmacht, dra komt Gent aan de beurt. Zal de stad het verschrikkelijk lot van Dinant, Leuven, Dendermonde ondergaan?

Burgemeester Braun zal alles in het werk stellen om Gent van de vernieling te redden. Hij trekt zelve buiten de stad, het Duitse leger tegemoet. Hij kent de mensen, ook de gewoonten en zeden van de Pruisische officieren; men vangt geen vliegen met azijn, denkt hij, die Pruisen zijn ongetwijfeld verlekkerd op wijn en sigaren en hij beloofde er hen dan ook een ganse vracht van. Gent bleef gespaard, maar de oorlogsjaren waren zwaar, afschuwelijk; oneindig groot was de ellende van de bevolking. Burgemeester Braun heeft in die bezettingsjaren hemel en aarde verzet om het lot van zijn stadsgenoten te lenigen tot 29 maart 1918, toen hij met schepen De Weert door de Duitsers werd aangehouden en naar het kamp van Celle-Schloss bij Hanover werd gedeporteerd. Hij was er een toonbeeld van optimisme, goed humeur en jovialiteit.

Enkele dagen voor de wapenstilstand werd hij door de Duitsers die wisten dat het einde naderde en het ergste voor hun troepen in België vreesden, in vrijheid gelaten en tot aan de grens begeleid. In het station van Hannover woonde hij een geregeld gevecht bij tussen opstandige soldaten en trouw gebleven eenheden.

In het station van Pepinster werd hij een tijdlang opgehouden om doorgang te verlenen aan... de vluchtende Willem II.

Met kar, trein en buurttram keerde hij Gentwaarts terug.

Er was echter veel veranderd. Braun begreep dat hij de burgemeester van een bepaald tijdvak was geweest, van een periode die met en in de oorlog was gestorven.

In juli 1921, na een burgemeesterschap van een kwart eeuw, diende hij vrijwillig ontslag in.

Het was het wijs gebaar van een wijze man. Hij stierf enkele jaren later, in 1927, ver van zijn geliefde stad, te Vichy.

Gent heeft hem, op de plaats zelve die zijn naam draagt en waar het middelpunt van zijn groots plan ligt, een sober monument opgetrokken, doch zijn aandenken blijft ten eeuwige dagen gegrift in het hart van alle Gentenaren.

Pierre KLUYSKENS
